

DEBATT & INNLEGG

Ved å styrke utviklingen i São Tomé e Príncipe kan Norge bidra til at landet

blir et eksempel til etterfølgelse, skriver *Martin E. Sandbu*, som er forsker ved Earth Institute ved Columbia University i New York.

Forandrer Afrikas historie

Da Dagens Næringsliv 17. juli trykket en åtte siders artikkel om øystaten São Tomé e Príncipe utenfor Nigerias kyst, var det første gang den vordende oljenasjonen ble viet grundig oppmerksomhet i norske medier. Det var på høy tid. Norske myndigheter har neglisjert den sentrale olje- og utviklingspolitiske rolle som Norge bør spille i Vest-Afrika, i motsetning til norske selskaper som har jobbet iherdig for å få tilgang til oljeressursene i regionen.

Dette er heldigvis i forandring. Gjennom stortingsmeldingen «Felles kamp mot fattigdom» og regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet har Norge forpliktet seg til å bidra til arbeidet mot korrupsjon i oljeindustrien i fattige land. Reportasjen i Dagens Næringsliv er derfor prisverdig fordi den øker kunnskapen om São Tomé e Príncipe. Dessverre er den så ensidig fokusert på det negative at den ikke nevner med ett ord at landet er i ferd med forandre Afrikas historie.

De 160.000 innbyggerne i São Tomé e Príncipe lever i et av verdens fattigste og mest gjeldstyngede land, med et gjennomsnittlig bruttonasjonalprodukt på bare 300 dollar. Likevel er

det Norges beste håp i arbeidet mot korrupsjon, fordi det holder på å bryte tradisjonen med dårlig styresett i Afrika. Ved å styrke utviklingen i São Tomé e Príncipe kan Norge bidra til at landet blir et eksempel til etterfølgelse. Den positive utviklingen kan ses i tre banebrytende tiltak:

- For det første vedtar nasjonalforsamlingen i São Tomé e Príncipe snarlig en lov om forvaltning av oljeinntekter. Lovforslagets strenge krav til åpenhet og kontroll gjør det til et av verdens beste juridiske rammeverk på dette området. Det viser fremrykningen (São Tomé e Príncipe har ennå ikke mottatt en øre i oljeinntekter) og evne til å skape mekanismer som garanterer godt styresett. Norge må høyt og klart anerkjenne det imponerende arbeidet som São Tomé e Príncipe har gjort.

- For det andre skaper São Tomé e Príncipe større transparens også ved «The Joint Development Authority (JDA)», som forvalter havområdet som landet deler med Nigeria. Det norsk-nigerianske selskapet Energy Equity Resources vant i vår en andel av den første konsesjonen tildelt av JDA. Den 26. juni undertegnet Nigerias president Olusegun Obasanjo og São

TRENGER HJELP. São Tomé e Príncipe har muligheten til å bli det første afrikanske landet der olje fører til bærekraftig utvikling, men de trenger hjelp fra blant annet Norge, skriver artikkelforfatteren. Her fra feiringen av São Tomé e Príncipes nasjonaldag 12. juli. Foto: Elin Høyland

Tomé e Príncipes president Fra-dique de Menezes den såkalte Abuja-samarbeidserklæringen («The Abuja Joint Declaration»). De forpliktet seg til full åpenhet og etterrettelighet i JDA. Hvis erklæringen blir fulgt opp med handling, blir JDA en av de mest transparente oljeforvaltninger i verden.

- Det tredje tiltaket har vært å spre kunnskap om olje i befolkningen og bygge konsensus rundt politikken. Bitter erfaring viser at lukten av olje ofte fører

Bitter erfaring viser at lukten av olje ofte fører til konflikt

til konflikt. En fattig befolkning får gjerne forventninger om rask rikdom som ikke blir oppfylt. Da São Tomé e Príncipe avverget et militærkupp i juli 2003, lovet presidenten å avholde et såkalt Nasjonalt Forum. Forumet, som fant sted i juni i år, gikk ut på at representanter for regjeringen holdt folkemøter i landsbyer og plantasjer landet rundt. De oppmøtte fikk forklart

hvilke muligheter oljen kan gi og hvilke den ikke gir. Deltagerne diskuterte også hvilke tiltak som burde prioriteres for å sikre utvikling (for eksempel utbygging av veier eller bedre helsetjenester). Man har grunn til å håpe at denne anstrengelsen for å engasjere befolkningen i prosessen vil holde forventningene på et realistisk nivå og bevare samholdet i landet når (og hvis) oljepengene begynner å strømme.

Jeg og mine kolleger ved Columbia University i New York har deltatt i dette arbeidet som rådgivere for president de Menezes, under ledelse av professor Jeffrey Sachs. Vi gjør oss ingen illusjoner: Selv om São Tomé e Príncipe har tatt tre skritt i positiv retning, gjenstår enorme utfordringer for å unngå skjebnen som er blitt andre oljerike utviklingsland til del. Hvis São Tomé e Príncipe skal komme helskinnet gjennom den farlige tiden inntil oljeinntekter forhåpentlig fører til merkbart bedre levekår for befolkningen, må bistanden fra rike land raskt økes og gjelden til Verdensbanken og Det Internasjonale Pengefondet slettes. I tillegg trenger São Tomé e Príncipe desperat tilgang på tekniske og menneskelige ressurser for å bygge helt

nødvendige institusjoner.

Norge har et spesielt ansvar for å hjelpe til. Mer enn noe annet land har vi erfaring, ekspertise og troverdighet som en god forvalter av oljepenger. At norske oljeselskaper er aktive i Vest-Afrika, øker bare ansvaret.

Norge bør snarest tilby sin kompetanse innen transparent oljeforvaltning til São Tomé e Príncipe, slik at landet kan utvikle sine egne institusjoner. Regjeringen bør også umiddelbart finansiere et betraktelig antall plasser for saotomesere ved Oljedirektoratets Petrad-kurs for ansatte i oljeforvaltningen i utviklingsland. Sist, men ikke minst må regjeringen bruke utviklingssamarbeidet med Nigeria til å sikre at Abuja-erklæringen blir fulgt opp i praksis i JDZ.

I altfor lang tid har olje vært en forbannelse for befolkningen i utviklingsland. São Tomé e Príncipe har muligheten til å bli det første afrikanske landet der olje fører til bærekraftig utvikling. Men mye kan fortsatt gå galt, og for å nå målet, trenger de hjelp nå. Det ville være et tragisk feilslag både for dette lille fattige landet og for det internasjonale arbeidet mot fattigdom og korrupsjon dersom Norge ikke kom med tilbudet.

Arbeidsmiljø, sykefravær og ledelse

Variasjoner i sykefraværet henger sammen med bedriftens evne til å skape god kultur og godt arbeidsmiljø. Arbeid med sykefravær må derfor ses i sammenheng med bedriftens verdiskapning og konkurranseevne

NHO-sjef Finn Bergesen jr. må gjerne ha rett i sin påstand om utbredt syting blant norske arbeidstagere. Sosialmedisinere vil sannsynlig hevde at økningen i sykefraværet fra 50- og 60-tallet er en naturlig konsekvens av vår velstandsutvikling. Økonomisk frihet gir flere valgmuligheter og øker fornemmelsen av selvbestemmelse og personlig frihet i tilværelsen. Dette gir rom for en

økt bekvemmelighetsmentalitet.

Bergesen kan videre ha rett i at vi har et godt arbeidsliv sammenlignet med arbeidslivet på 50- og 60-tallet, med høy real-lønn, gode velferdsordninger og gode helse- og miljøordninger. Dette skaper beklageligvis for Bergesen og hans meningsfeller ikke nødvendigvis større taknemlighet til arbeidslivet, men stiller snarere større krav.

Det er disse utfordringene lederen for Prosessindustriens Landsforening (Pil), Stein Lier-Hansen, beskriver og Pil har grepet fatt i og gjort noe med. Han gir en utmerket oppskrift på fremgangsmåten, nemlig å

kople arbeidet med sykefravær med bedriftens verdiskapning. Suksess på dette område kan bli et vesentlig konkurransefortrinn for en bedrift.

De bedriftsledere som utelukkende satser på kutt i arbeidstagerens sykelønn som eneste medisin for å få ned fraværet, har etter min mening abdisert fra sentrale utfordringer i sitt lederskap. De har diskvalifisert seg fra å oppnå resultater, og blir selv sytere over en samfunnsutvikling de har vært med på å skape.

Dessuten har de flere problemer i sin tilnærming til utviklingen: Innstramminger i syke-

lønnsordninger har ikke noen klare langsiktige effekter på sykefraværet. Spesielt ikke langtidsfraværet, som er hovedproblemet. Som påpekt i DN 24. juli, slipper neppe arbeidsgiverne unna økt egenandel for langtidsfravær dersom sykelønns-

ordningen skal endres. Det er derfor et noe defensivt standpunkt Bergesen og hans meningsfeller nå inntar.

Hans Petter Nordhagen, spesialist i arbeidsmedisin, HMS Norge

DN

E-post: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn (ca. 750 ord)

Underinnlegg/replikk: Maks 1500 tegn (ca. 250 ord)

● Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form.

● Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

Debattansvarlig: Tor Slette Johansen, tlf. 22 00 11 26 – 932 56 100